

1

Informisanje na jezicima nacionalnih manjina – na sporednom koloseku

NDN
VOJVODINE

Novi Sad, oktobar 2017. godine
Nezavisno društvo novinara Vojvodine

Za izdavača: Nedim Sejdinović, **Urednica:** Žužana Serenčeš, **Tehnički urednik:** Duško
Medić, **Lektura i korektura:** Branka Dragović Savić

Publikacija je objavljena u okviru projekta *“Informing on the languages of national minorities – the right and responsibility”*, koji je podržao **Civil Right Defenders**. Svi stavovi u publikaciji su autorski i ne odražavaju nužno stavove organizacije **Civil Right Defenders**.

SADRŽAJ

Informisanje na jezicima nacionalnih manjina
i pregovarački proces..... 5

Informisanje na manjinskim jezicima u
kontekstu izrade nove Strategije razvoja
sistema javnog informisanja u Srbiji (do
2023. godine)..... 21

Preporuke Koalicije novinarskih i medijskih
udruženja za informisanje na jezicima
nacionalnih manjina..... 27

ŽUŽANA SERENČEŠ

INFORMISANJE
NA JEZICIMA
NACIONALNIH
MANJINA I
PREGOVARAČKI
PROCES

Informisanje na jezicima nacionalnih manjina i pregovarački proces

Za unapređenje informisanja na jezicima nacionalnih manjina u Srbiji, u kontekstu pristupnih pregovora sa EU, ključnu agendu predstavlja poseban [Akcioni plan za ostvarivanje prava nacionalnih manjina](#)¹. Vlada Srbije je ovaj strateški dokument usvojila 3. aprila 2016. godine i on, praktično, delom predstavlja sastavni deo Akcionog plana za Poglavlje 23 (pravosuđe i osnovna prava), pa su tako i periodični izveštaji o sprovođenju Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina, u delu u kojem se preklapaju, uključeni u izveštavanje o sprovođenju [Akcionog plana za Poglavlje 23](#)². Praćenje realizacije Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina povereno je Savetu za nacionalne manjine, koji treba da se sastaje najmanje četiri puta godišnje i kojeg čine predstavnici nadležnih

državnih organa i predstavnici svih nacionalnih saveta nacionalnih manjina. Ovom radnom telu Vlade stručnu i administrativnu podršku pruža Kancelarija za ljudska i manjinska prava koja kvartalno prikuplja podatke i sačinjava izveštaje o sprovođenju Akcionog plana.

Strateški dokument za ostvarivanje prava nacionalnih manjina sastoji se od ukupno 11 poglavlja, od kojih jedno čini i oblast kulture i medija. Za ovu oblast definisano je ukupno 13 potpoglavlja, od kojih se čak 11 odnosi na oblast medija, odnosno informisanja nacionalnih manjina. Njima je obuhvaćen više nego dvostruki broj (25) različitih pojedinačnih aktivnosti i mera. Kao nosioci predviđenih aktivnosti koje su precizirane rokovima naznačeno je dvanaestak različitih subjekata – od Vlade Srbije, ministarstava za kulturu i informisanje, kao i državnu upravu, Kancelarije za ljudska i manjinska prava, Pokrajinskog sekretarijata za kulturu, javno informisanje i odnose sa verskim zajednicama, jedinica lokalne samouprave, svih nacionalnih saveta nacio-

---

1 https://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokument_file/akcioni_plan_sa_semaforom_broj_2-2017.pdf

2 <https://www.mpravde.gov.rs/files/Izve%C5%A1taj%20br.%202-2017%20o%20sprovo%C4%91enju%20Akcionog%20plana%20za%20Poglavlje%2023.pdf>

U statističkom izveštaju iskazano je da se, zaključno sa drugim kvartalom 2017, status ispunjenosti aktivnosti u poglavlju o kulturi i medijima vrednuje kao „potpuno realizovane ili se kontinuirano ostvaruju“ u obimu od 46%, ili kao „gotovo u potpunosti realizovane“ 15%, za razliku od Akcionog plana u celini, gde ovi procenti ostvarenosti iznose 63%, odnosno 12%. Iskazana razlika od 14 procenata ukupnog zbira aktivnosti koje jesu, ili su gotovo realizovane, bez sumnje svedoče o izvesnoj stagnaciji i zastoju u realizaciji „medijskih zadataka“ u odnosu na celinu zadatah aktivnosti iz Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina.

nalnih manjina, preko Regulatornog tela za elektronske medije (REM), javnih medijskih servisa (RTV i RTS), do Saveta za štampu, udruženja novinara i organizacija civilnog društva kao partnera.

Unapređivanje stanja u medijima i razvoj medijskih sadržaja od značaja za pripadnike manjinskih zajednica, kroz obezbeđivanje kvalitativnog, kvantitativnog, geografski dostupnog i, uz obavezu države, finansijski održivog informisanja na jezicima nacionalnih manjina – definisano je kao osnovni strateški cilj poglavlja Akcionog plana koji se odnosi na medije koji, takođe, kao cilj postavlja i razvoj međukulturnog dijaloga i obezbeđenje kontinuiteta finansiranja manjinskih medija u AP Vojvodini u skladu sa zakonom, odnosno podizanje nivoa finansiranja ovih medija u ostalim delovima Republike Srbije. Ostvarenje ovih ciljeva, kroz stepen realizacije pojedinačnih aktivnosti koje su zacrtane, prati se periodičnim

izveštavanjem. Do sada su završena četiri Izveštaja o sprovođenju Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina – za prvi i drugi, odnosno za treći i četvrti kvartal 2016. godine, kao i za prvi, odnosno drugi kvartal 2017³. U toku je sakupljanje podataka za izradu narednog, petog izveštaja – za treći kvartal ove godine. Stepen realizacije zacrtanog iskazuje se i uporednim statističkim izveštajima o efikasnosti sprovođenja Akcionog plana, kroz identifikovanje zacrtanih i oročenih aktivnosti koje su u potpunosti realizovane, ili se ostvaruju kontinuirano, nadalje, onih koje su gotovo u potpunosti realizovane, preko onih koje su tek delimično realizovane, ili aktivnosti koje nisu realizovane, sve do onih za koje nadležne institucije nisu dostavile podatke, a takvo stepenovanje realizacije iskazano je u procentima.

3 http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokument_file/izvestaj_broj_2-2017.pdf

Iz uporednog pregleda periodičnih statističkih izveštaja o efikasnosti sprovođenja Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina može se zaključiti da je, za razliku od 2016. godine, tokom ove godine prisutna izvesna stagnacija i zaostajanje u sprovođenju zacrtanih aktivnosti u posebnom poglavlju koje se odnosi na kulturu i medije, u odnosu na efikasnost sprovođenja zadataka [Akcionog plana u celini](#)⁴. Dok su, recimo, u prvom i drugom polugodišnjem izveštaju za 2016. godinu aktivnosti iz poglavlja o kulturi i medijima u potpunosti, kontinuirano ili gotovo u potpunosti realizovane u [obimu od 90 i 80 odsto](#)⁵, istovremeno je efikasnost sprovođenja zacrtanog za celinu Akcionog plana na nivou od 77%, odnosno 74%. Zaostajanje „medijskog poglavlja“ po efikasnosti u odnosu na zadatke Akcionog plana u celini pokazuje, naime, [prvi kvartalni izveštaj](#)⁶ za 2017. godinu (66% prema 73%), kao i poslednji objavljen izveštaj, za [drugi kvartal](#)⁷ ove godine (61% prema 75%). Primera radi, u potonjem statističkom izveštaju iskazano je da je, zaključno sa drugim kvartalom 2017, status ispunjenosti aktivnosti u poglavlju o kulturi i medijima vrednuje kao „potpuno realizovane ili se kontinuirano ostvaruju“ u obimu od 46%, ili kao „gotovo u potpunosti realizovane“ 15%, za razliku od Akcionog plana u celini, gde

nivo ostvarenosti iznosi 63%, odnosno 12%. Iskazana razlika od 14 procenata ukupnog zbira aktivnosti koje jesu, ili su gotovo realizovane bez sumnje svedoče o izvesnoj stagnaciji i zastoju realizacije „medijskih zadataka“ u odnosu na celinu zadatih aktivnosti iz Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina. Od ukupno 11 poglavlja ovog plana, prema poslednjem kvartalnom statističkom izveštaju, jedino poglavlje o ličnom statusnom položaju beleži potpuno ili kontinuirano realizovanje aktivnosti u manjem iskazanom procentu (38%) nego što je to u slučaju aktivnosti iz poglavlja o kulturi i medijima (46%), dok sva druga poglavlja ovakav status ispunjenosti beleže većim, najčešće značajno većim procentima.

NEUJEDNAČENOST U IZVEŠTAVANJU

Periodični izveštaji o ostvarivanju zacrtanog, za koje Kancelarija za ljudska i manjinska prava kvartalno prikuplja podatke, predstavljaju u suštini mehanički niz i i skup (često napisan i različitim fontovima) pojedinačnih izveštajnih podataka, činjenica i komentara od strane nosilaca ili partnera na realizaciji zacrtanih aktivnosti. Ne samo zbog činjenice da i njihov odaziv poslu izveštavanja varira, već i zbog neujednačenosti pristupa po sadržaju, metodologiji i obimu u njihovom izveštavanju – u kvartalnim izveštajima je vidljiv manjak koherentnosti, sistematizovanosti, preglednosti i ujednačenosti, ponekad u nekim segmentima sa obiljem preopširnih i zapravo suvišnih detalja, a u drugim bez činjeničnih podataka ili sa različitim odazivom izveštavanju o urađenom. Zbog ovoga je, i uprkos činjenici da su u Akcionom planu uz definisane akti-

4 http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokument_file/statisticki_izvestaj_o_sprovođenju_akcionog_plana_broj_2-2017.pdf

5 http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/prilog_fajl/statisticki_izvestaj_o_sprovođenju_ap.pdf i http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokument_file/statisticki_izvestaj_o_sprovođenju_ap_br_3-4-2016.pdf

6 http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokument_file/statisticki_izvestaj_o_sprovođenju_ap_br_1-2017.pdf

7 http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokument_file/statisticki_izvestaj_o_sprovođenju_akcionog_plana_broj_2-2017.pdf

vnosti navedeni i pokazatelji rezultata za uvid u stepen dostizanja željenih rezultata, otežana mogućnost praćenja realnih pomaka ili analitičkog sublimiranja stvarnih promena, a ponekad se poređenjem narativnog i statističkog izveštaja o efikasnosti teško mogu razumeti izvedeni procentualni pokazatelji i rezultati o efikasnosti pojedinih aktivnosti iz poglavlja. (Primer radi, iako je za aktivnost Akcionog plana /pod tačkom 3.7/ koja podrazumeva povećanje količine sadržaja na jezicima nacionalnih manjina na javnom radio televizijskom servisu (RTS), ponovljeno je izveštavanje da „RTS ima volju i nameru da počne sa realizacijom Dnevnika na jezicima nacionalnih manjina ...ali da je u ovom momentu situacija i dalje nepromenjena jer i dalje ne postoje dodatna finansijska sredstva za ovaj projekat...“. Paralelno je status sprovođenja ove aktivnosti označen ocenom „aktivnost se uspešno ostvaruje“⁸. Istovremeno, u poslednjem statističkom izveštaju o efikasnosti sprovođenja Akcionog plana (u kojem se iskazuje i efikasnost svakog pojedinačnog odgovornog subjekta koji učestvuje u ostvarivanju aktivnosti) za RTS je zona vrednovana kao „aktivnost je u potpunosti realizovana ili se kontinuirano ostvaruje“ u obimu od 43%⁹.

Kritičke primedbe da ne postoje dovoljno dobri i validni mehanizmi na osnovu kojih se mogu pratiti realne promene mogu se čuti i od predstavnika civilnih organizacija koje prate i sačinjavaju svoj nezavisni izveštaj o napretku Srbije u poglavljima 23 i 24 ([Koa-](#)

[licija Preugovor](#)¹⁰). Kada je, međutim, o ostvarivanju Akcionog plana za ostvarivanje prava manjina reč, i sama Kancelarija za ljudska i manjinska prava ističe značaj kvalitetnog, ujednačenog, optimalnog i efikasnog načina izveštavanja, odnosno sticanja boljeg uvida u stanje na terenu, zbog čega ona organizuje i obuke za predstavnike lokalnih samouprava u kojima žive pripadnici nacionalnih manjina posvećene izveštavanju o Akcionom planu. Kroz ovakve obuke Kancelarije za ljudska i manjinska prava do sada su prošli zaposleni iz gotovo 70 lokalnih samouprava.

Od ukupno 11 medijskih potpoglavlja u poglavlju Akcionog plana posvećenom kulturi i medijima, inače, prema poslednjem kvartalnom izveštaju (zaključno sa krajem drugog tromesečja 2017.) dva su u (crvenom) statusu nerealizovanih aktivnosti. Jedno se (aktivnost 3.9 Akcionog plana) odnosi na ostvarivanje učešća nacionalnih manjina prilikom izbora članova Saveta Regulatornog tela za elektronske medije (REM) i izbora odgovornog urednika programa na jeziku nacionalnih manjina. Druga aktivnost sa statusom nerealizovanog (3.2) odnosi se na obezbeđivanje održivosti medija, uključujući i produkciju medijskih sadržaja, čiji su osnivači posredno nacionalni saveti nacionalnih manjina, u prelaznom periodu do početka primene novog Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina. Međutim, kao što je poznato, novi Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina još uvek nije donet.

8 http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokument_file/akcioni_plan_sa_semaforom_broj_2-2017.pdf

9 http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokument_file/statisticki_izvestaj_o_sprovođenju_akcionog_plana_broj_2-2017.pdf

10 <http://preugovor.org/Tekstovi/1346/Izvestaj-o-nedelotvornosti-procesa-evropskih.shtml>

FINANSIJSKA ODRŽIVOST

Pitanja finansijske održivosti informisanja na jezicima nacionalnih manjina, u različitim aspektima, zauzimaju inače ključni i najobimniji prostor među aktivnostima medijskog poglavlja Akcionog plana o ostvarivanju prava nacionalnih manjina (u čak pet različitih potpoglavlja). I ta činjenica reflektuje stav da ostvarivanje mehanizama koji će obezbediti stabilnu finansijsku održivost predstavlja jedno od osnovnih pitanja garantovane i sigurne budućnosti manjinskog informisanja. Snažan naglasak u Akcionom planu stavljen je na značaj, kao i pitanje finansijske održivosti medija uključujući i produkciju medijskih sadržaja, čiji su osnivači posredno nacionalni saveti nacionalnih manjina i na unapređenje i preciziranje uloge manjinskih nacionalnih saveta u konkursnim poslovima sufinansiranja medijskih sadržaja na jezicima nacionalnih manjina. Predviđeno je, naime, programsko finansiranje medijskih sadržaja čiji su osnivači/izdavači nacionalni saveti nacionalnih manjina, nastavak budžetske podrške za medije u vlasništvu nacionalnih saveta, a u skladu sa novim zakonom koji će regulisati oblike delatnosti nacionalnih saveta nacionalnih manjina, obezbeđenje održivosti medija uključujući i produkciju medijskih sadržaja, čiji su osnivači posredno nacionalni saveti kroz različite oblike finansiranja. Nadalje, mediji u vlasništvu nacionalnih saveta, kako je to definisano i Akcionim planom, u skladu sa Zakonom o javnom informisanju su izuzeti od privatizacije koja je sprovedena, a takođe je izmenjena i podzakonska regulativa u vezi sa projektnim sufinansiranjem, kada je reč o ulozi nacionalnih saveta, sa ciljem da se obezbeđuje stabilno i kontinuirano finansiranje proizvodnje

medijskih sadržaja koji su od značaja za pripadnike nacionalnih manjina. Sve to znači i raspisivanje konkursa za sufinansiranje medijskih sadržaja na jezicima nacionalnih manjina uz „puno uvažavanje“ mišljenja nacionalnih saveta o načinu raspodele sredstava – kako je to najpre definisano Akcionim planom, a potom i formulisano potonjim izmenama podzakonske regulative.

Izveštaji o ostvarivanju Akcionog plana nude sledeću sliku državne podrške medijima i medijskim sadržajima na jezicima nacionalnih manjina u ovoj godini. Ministarstvo kulture i informisanja je na konkursu za sufinansiranje projekata iz oblasti javnog informisanja na jezicima nacionalnih manjina sa ukupno 40 miliona dinara podržalo 87 projekata, od kojih 79 na manjinskim jezicima i osam višejezičnih. Nadalje, ukupna kvota koju će Kancelarija za ljudska i manjinska prava doznačiti za finansiranje nacionalnih saveta nacionalnih manjina iznosi 245 miliona dinara, od čega je (na osnovu bodovanja ustanova svake nacionalne manjine, između ostalog i u oblasti obaveštavanja) 21.437.500 dinara raspoređeno na osnovu ukupnog broja ustanova nacionalnih manjina u oblasti obaveštavanja i obimu aktivnosti tih ustanova. Uz to, aktivira se i ustanovljeni Budžetski fond za nacionalne manjine u iznosu od 1,8 miliona dinara. Na sednici Saveta za nacionalne manjine 23. maja 2017. jednoglasno usvojen predlog kojim je predviđeno da informisanje na jezicima nacionalnih manjina bude prioritetna oblast u kojoj se programi i projekti finansiraju iz ovog Fonda za nacionalne manjine. Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave nedavno je raspisalo i konkurs za raspodelu ovih sredstava¹¹, a pravo učešća na njemu imaju ustanove, udruženja, fondacije, privredna

11 <http://www.mduls.gov.rs/aktivnosti-obavestjenja.php#a83>

Ne postoji zbirni i celovit podatak o ukupnoj godišnjoj sumi državne pomoći manjinskom informisanju. Nema ga čak ni u izveštajima o sprovođenju Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina. Takođe, na osnovu raspoloživih finansijskih podataka i izveštaja o do sada sprovedenim aktivnostima predviđenim da obezbede dovoljno i stabilno finansiranje, odnosno održivost medija i medijskih sadržaja čiji su osnivači posredno nacionalni saveti nacionalnih manjina – lako se može zaključiti da su nacionalne manjine koje žive van Vojvodine u pogledu finansijske održivosti njihovih medija u nepovoljnijem položaju.

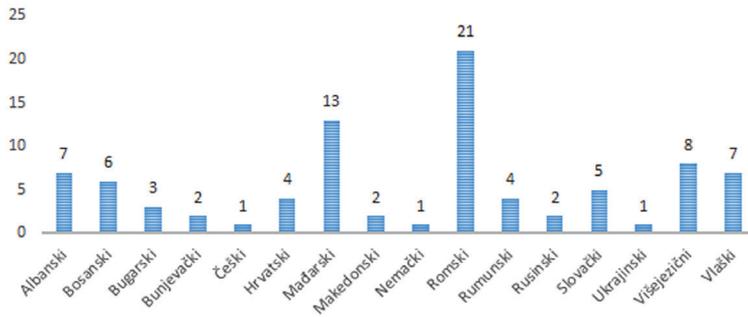
društva i druge organizacije čiji su osnivači nacionalni saveti nacionalnih manjina, odnosno registrovane organizacije civilnog društva sa sedištem u Srbiji čiji se ciljevi prema statutarnim odredbama ostvaruju u oblasti zaštite i unapređenja prava i položaja pripadnika nacionalnih manjina, kao i zadužbine, fondacije i konferencije univerziteta, odnosno akademija strukovnih studija. Sve to zajedno, dakle, znači ukupnu finansijsku podršku manjinskom informisanju iz republičkih budžetskih sredstava u iznosu od 63. 237.500 dinara.

Istovremeno, za finansiranje medija na jezicima nacionalnih manjina koji su u vlasništvu nacionalnih saveta nacionalnih manjina, odlukom Skupštine Vojvodine je i ove godine izdvojeno 264.805.000 dinara, dok je od ukupnih sredstava raspodeljenih na konkursu za sufinansiranje medijskih sadržaja od javnog interesa za one na jezicima nacionalnih manjina izdvojeno 6,2 miliona dinara (4,2 miliona za privatna preduzeća, a dva miliona za nevladine organizacije). Sve

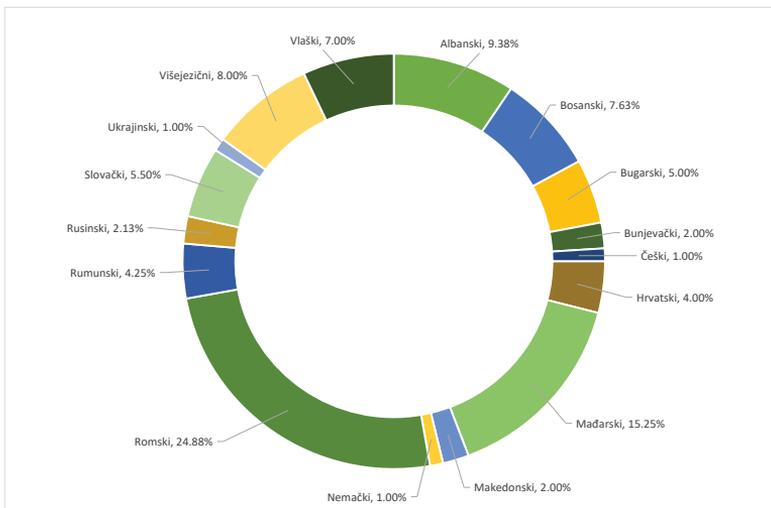
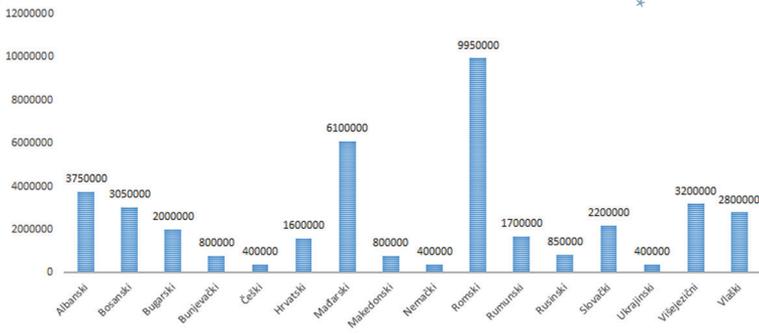
zajedno znači i ukupnu sumu namenjenu manjinskom informisanju na pokrajinskom nivou od preko 271 milion dinara. Pokrajina, inače, takođe izdvaja dotacije za redovan rad i razvoj nacionalnih saveta nacionalnih manjina sa sedištem u Vojvodini (ukupno 60,1 milion dinara) od kojih bi takođe, iako nije posebno iskazano, deo mogao da se računa i kao podrška ustanovama nacionalnih manjina u sferi informisanja.

Računica na osnovu izveštaja o sprovođenju Akcionog plana od ukupno preko 334,2 miliona dinara iz sredstava republičkog i pokrajinskog budžeta za finansiranje medija i medijskih sadržaja na manjinskim jezicima ne daje ipak celovitu sliku, budući da i lokalne samouprave raspisuju konkurse za sufinansiranje medijskih sadržaja na jezicima nacionalnih manjina. Ne postoji, međutim, zbirni i celovit podatak o ukupnoj godišnjoj sumi ove vrste državne pomoći manjinskom informisanju. Nema ga čak ni u izveštajima o sprovođenju Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina, jer

KONKURS ZA SUFINANSIRANJE PROJEKATA IZ OBLASTI JAVNOG INFORMISANJA NA JEZICIMA NACIONALNIH MANJINA U 2017. GODINI – BROJ PODRŽANIH PROJEKATA PO JEZIKU *

KONKURS ZA SUFINANSIRANJE PROJEKATA IZ OBLASTI JAVNOG INFORMISANJA NA JEZICIMA NACIONALNIH MANJINA U 2017. GODINI – SUMA RASPODELJENIH SREDSTAVA PO JEZIKU (U DINARIMA) *

* Konkurs je raspisalo Ministarstvo kulture i informisanja

je odaziv lokalnih samouprava izveštavanju bio neujednačen i svakako nepotpun, pa je o takvim konkursima na lokalnom nivou izveštavao po pravilu tek jednocifren broj lokalnih samouprava. Na taj način izveštaji uskraćuju ne samo mogućnost svođenja ukupne zbirne sume koja se iz budžetkih sredstava (na sva tri nivoa) izdvaja za manjinsko informisanje, već i za uvid u kojoj se meri na lokalnom nivou u višejezičnim sredinama ostvaruje zakonska obaveza o raspisivanju konkursa za sufinansiranje medijskih sadržaja na jezicima nacionalnih manjina. Takođe, na osnovu raspoloživih finansijskih podataka i izveštaja o do sada sprovedenim aktivnostima predviđenim da obezbede dovoljno i stabilno finansiranje, odnosno održivost medija i medijskih sadržaja čiji su osnivači posredno nacionalni saveti nacionalnih manjina – lako se može zaključiti da su nacionalne manjine koje žive van Vojvodine u pogledu finansijske održivosti njihovih medija u nepovoljnijem položaju.

JAVNI SERVISI I VIŠEJEZIČNOST

Zakonska obaveza da javni medijski servisi omoguće nacionalnim manjinama da prate određene programske sadržaje na maternjem jeziku zastupljena je u čak dva potpoglavlja medijskog dela Akcionog plana – definisanjem zadatka o povećanju količine sadržaja na jezicima nacionalnih manjina na javnim radio-televizijskim servisima (RTS/RTV) kroz proglašavanje emitovanja takvog sadržaja ispunjavanjem javnog interesa (tačka 3.1), i posebnim potpoglavljem (3.7) koje predviđa povećanje količine ovakvih sadržaja na javnom i televizijskom

servisu (RTS). I to: osnivanjem redakcije za program na jezicima nacionalnih manjina, obezbeđivanjem informativnog sadržaja na jezicima nacionalnih manjina, emitovanjem kulturno-obrazovnog programa na ovim jezicima, širenjem saradnje sa javnim medijskim servisima zemalja koje imaju nacionalne manjine u Srbiji i saradnjom sa nezavisnim manjinskim produkcijama.

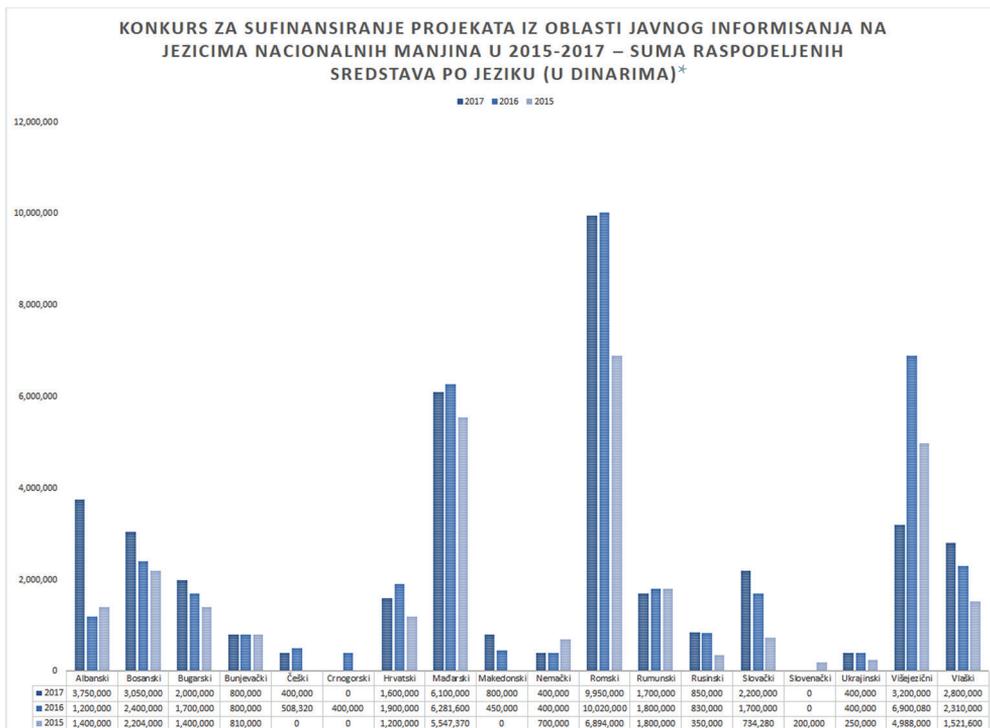
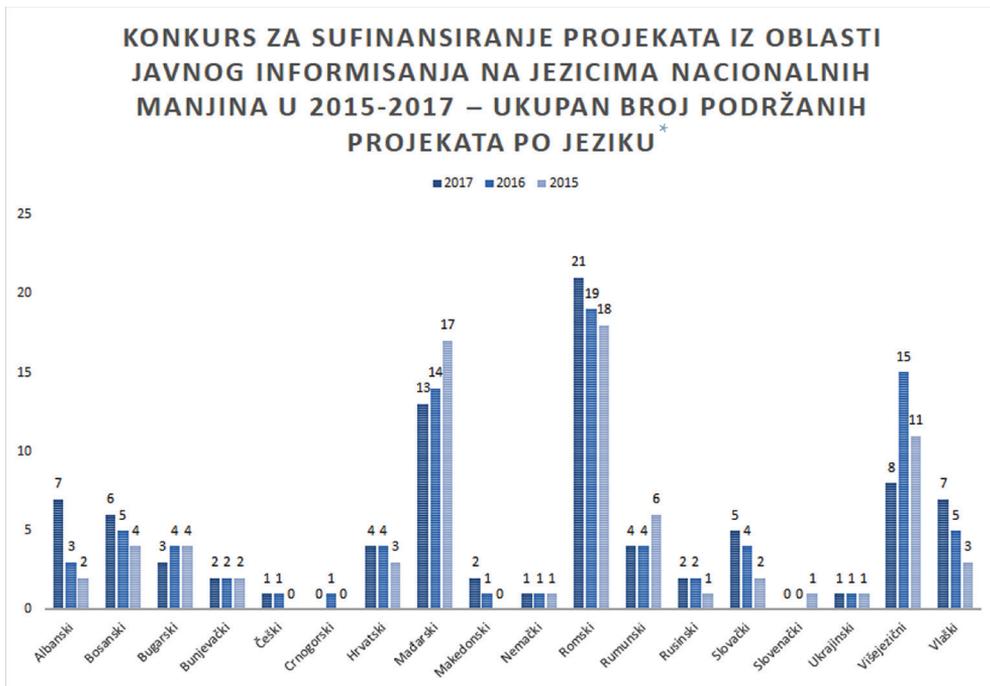
Iako je statusno u poslednjem izveštaju vrednovano da se ova aktivnost „uspešno ostvaruje“, podaci iz dva javna medijska servisa više nego upečatljivo svedoče koliko su u ovom smislu pripadnici manjinskih zajednica koje žive van Vojvodine u neuporedivo nepovoljnijem položaju u odnosu na pripadnike manjina koje žive u Pokrajini. Podaci RTV-a naime svedoče ne samo o povećanju minutaže svih manjinskih TV programa od kraja prošle godine (izuzev na ukrajinskom i makedonskom jeziku), kao i o orijentaciji širenja jezičke ponude u programima (poslednji izveštaj navodi da se program te kuće proizvodi na 13 jezika, srpski i 12 manjinskih jezika), budući da je uveden i program na crnogorskom jeziku, te da se od oktobra 2016. na Trećem programu Radija RTV emituje i program na albanskom i nemačkom jeziku. Tokom ove godine (umesto ranijih rubrika) formirane su redakcije na mađarskom, slovačkom, rumunskom, rusinskom, romskom, hrvatskom, ukrajinskom, makedonskom i bunjevačkom jeziku na TV i na Radiju, na svim manjinskim jezicima emituju se informativni sadržaji, dok su i kulturno obrazovne teme prisutne u svim manjinskim programima. Nadalje, navodi se da RTV ima široku i razgranatu saradnju sa medijima iz okolnih zemalja koji emituju programe na jezicima vojvođanskih manjina i da je povećan broj spoljnih produkcija na jezicima nacionalnih manjina (recimo kompletni radijski programi na bunjevačkom, makedonskom i crnogorskom jeziku).

Za razliku od RTV-a, međutim, u programu RTS-a se u izveštajima za jednoipogodišnji period praktično iznova samo stalno ponavlja da RTS nastavlja da emituje TV emisiju *Građanin*, kao i emisiju na romskom jeziku na Radio Beogradu, i da RTS „ima volju i nameru da počne sa realizacijom Dnevnika na jezicima nacionalnih manjina (ideja je da u početku to budu vesti na albanskom, romskom, bugarskom, rumunskom i vlaškom jeziku, a kasnije i ostalim manjinskim jezicima“). No – ponavlja se u periodičnim izveštajima – situacija je nepromenjena zbog nemogućnosti obezbeđivanja dodatnih finansijskih sredstava za taj projekat. Nasuprot ovome, međutim, zanimljivo je pomenuti konstataciju Ministarstva za kulturu i informisanje iz poslednjeg izveštaja o Akcionom planu u kojem se, pored ostalog navodi: „Republika Srbija zakonom garantuje i obezbeđuje dovoljan i stabilan izvor finansiranja javnih medijskih servisa. Zakonom je precizno definisan javni interes koji moraju da ostvaruju javni medijski servisi kroz svoj programski sadržaj. Obaveza je javnih medijskih servisa da kroz svoje programske sadržaje ostvaruju javni interes koji podrazumeva, između ostalog i zadovoljavanje potreba građana za programskim sadržajima koji obezbeđuju očuvanje i izražavanje kulturnog identiteta kako srpskog naroda, tako i nacionalnih manjina, vodeći računa da nacionalne manjine prate određene programske celine i na svom maternjem jeziku i pismu. Javnim medijskim servisima zakonom je garantovana institucionalna, programska i finansijska nezavisnost. Na vrstu i količinu programskih sadržaja javnih medijskih servisa može da utiče samo Upravni odbor javnih medijskih servisa, Programski savet ili Narodna skupština u postupku razmatranja i usvajanja izveštaja o radu i poslovanju javnih medijskih servisa“.

Javnim medijskim servisima (RTS/RTV) počev od ove godine Akcioni plan (tačka 3.13) nalaže i sprovođenje analize troškova potencijalnog uvođenja prevoda programa na jezicima nacionalnih manjina na srpski jezik u cilju unapređenja pristupa svih građana medijskim sadržajima na jezicima nacionalnih manjina. I, iako se u ovaj posao u izveštaju ocenjuje da je „aktivnost delimično realizovana“, sve što se u njemu uopšte može pročitati je da bi po gruboj računici RTS-a za realizovanje planova o emitovanju dodatnih sadržaja, pre svega emisije Vesti i Dnevnik na manjinskim jezicima, bilo potrebno obezbediti minimum 100 hiljada evra.

PODIZANJE SVESTI, KAPACITETA I VIDLJIVOSTI

Dobrobit društvene integracije i razvoj multikulturalnog društva, inače, treba da obezbede i predviđeni zadaci (tačka 3.5) na podizanju svesti javnosti o pravima nacionalnih manjina i uvažavanje kulturnih i jezičkih različitosti kroz podršku proizvodnji medijskih sadržaja radi ostvarivanja jednakih prava i daljeg jačanja razumevanja kulture nacionalnih manjina, kao integralnog dela društva u celini. Izveštaj ocenjuje da se ova aktivnost uspešno realizuje. Ministarstvo kulture i informisanja je ovu aktivnost realizovalo kroz konkurs za sufinansiranje projekata iz oblasti javnog informisanja na jezicima nacionalnih manjina, u okviru kojih je 2016. sa preko 6,5 miliona dinara podržalo 14, a 2017. sa 3,2 miliona osam višejezičnih projekata. Podržan je 2016. godine i projekat posvećen manjinskim medijima sa 1,8 miliona dinara u

* Konkurs je raspisalo Ministarstvo kulture i informisanja

okviru konkursa za sufinansiranje projekata organizovanja i učešća na stručnim, naučnim skupovima i unapređivanja profesionalnih i etičkih standarda u oblasti javnog informisanja. Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine svake godine raspisuje konkurse u okviru projekta „Afirmacija multikulturalizma i tolerancije u Vojvodini“ i 2016. u okviru dva konkursa dodeljeno je 13,3 miliona dinara za ukupno 38 projekata, a 2017. raspisan je takav konkurs na preko 14,8 miliona dinara. Pokrajinska administracija, pored toga, svake godine dodeljuje i novčana sredstva nacionalnim savetima nacionalnih manjina sa teritorije APV za njihovu redovnu i razvojnu delatnost (za 2017. ova sredstva su u iznosu od 60,1 milion dinara), a pored toga raspisuje se i konkurs za projekte usmerene na realizaciju afirmativnih mera i procesa za integraciju Roma za nastavak „Dekade inkluzije Roma“ (1,9 miliona dinara 2017. godine). Takođe, u ostvarivanju aktivnosti iz ove tačke Akcionog plana učestvuju i lokalne samouprave, ali je iz izveštajnih (delimičnih) podataka teško sklopiti kompletnu sliku o njihovoj aktivnosti. Zanimljivo je, međutim, pomenuti i navod da opština Bojnik organizuje godišnje konkurse, ali da „do sada nijedna manjinska NVO nije konkurisala“. Obaveze, naravno, imaju i javni medijski servisi, pa se tako apostrofira i da poseban segment u podizanju svesti javnosti o kulturnim i jezičkim različitostima RTV ostvaruje emisijom *Paleta*, koja svakodnevno daje izbor iz najboljih manjinskih programskih sadržaja sa titlovima na srpskom jeziku, dok se u izveštaju o aktivnostima u ovom segmentu RTS ne pominje.

Kao aktivnost koja je gotovo u potpunosti realizovana izveštaj vrednuje i zadatak (tačka 3.12) na stručnom usavršavanju novinara i drugih medijskih profesionalaca u cilju unapređenja medijskog izveštavanja o manjinskim pitanjima i podsticanja uravnoteženog i objektivnog izveštavanja, koji

treba od ove godine da se kontinuirano ostvaruju. Ovakvo vrednovanje efikasnosti argumentuje se u izveštaju primerima da je Nacionalni savet nemačke nacionalne manjine poslao dva mlada novinara koje je predložio RTV na stručno usavršavanje u Berlin, u cilju kvalitetnog emitovanja nemačkog programa, da je Nacionalni savet rumunske nacionalne manjine poslao četiri mlada novinara na desetodnevno stručno usavršavanje u Rumuniju, da je u budžetima dve medijske ustanove u kojima Nacionalni savet bugarske nacionalne manjine ima ulogu osnivača predviđeno pokrivanje troškova za održavanje seminara i okruglih stolova. Navodi se i da je Udruženje novinara Srbije imalo posebne olakšice za polaznike njihovih škola novinarstva za novinare koji izveštavaju na jezicima nacionalnih manjina ili izveštavaju o nacionalnim manjinama i da je stipendiralo šest polaznika koji saraduju sa višejezičnim medijima.

Kada je reč o obezbeđivanju vidljivosti programa javnih i televizijskih servisa na celoj teritoriji Srbije u okviru kablovskih sistema (tačka 3.8 Akcionog plana) ocenjuje se da je ta aktivnost gotovo u potpunosti realizovana. Budući da je, naime, zakonski propisano da je operator, osim operatera za terestičko emitovanje, dužan da, bez naknade, distribuira i emisije i osnovne programe javnog medijskog servisa u zoni njihovog pokrivanja, konstatuje se da je utvrđeno da svi operateri elektronskih komunikacionih mreža, u zoni svog pokrivanja, u svojim ponudama imaju programe RTS-a, ali i da je u slučaju onih koji svoju delatnost obavljaju na području Vojvodine, sa obavezom da u ponudama imaju dva osnovna programa RTV-a, Regulatorno telo za elektronske medije utvrdilo da dva operatera ne ispunjavaju tu zakonom propisanu obavezu. Ne navodi se, međutim, koji su to operateri i šta je povodom toga preduzeto.

Nezavisno od ove zakonske obaveze operatera elektronskih komunikacionih mreža, zanimljivo je sa stanovišta vidljivosti i čujnosti programa javnih servisa, naročito onih koji su na jezicima nacionalnih manjina, ovde pomenuti i jedan od komentara RTV-a u izveštaju o sprovođenju Akcionog plana. RTV, naime, smatra da bi trebalo obezbediti da distributeri radio i TV programa putem satelita, a koji su registrovani u Srbiji, budu obavezni da u svoju osnovnu ponudu uvrste sve programe javnih servisa, pa i Drugi program TV Vojvodine, kao i Drugi i Treći program Radija RTV, što sada nije slučaj. Prema istraživanju službe RTV-a, značajan broj potencijalnih gledalaca/slušalaca nema mogućnost praćenja manjinskih programa RTV-a putem satelita, dok programe drugog javnog servisa u Srbiji mogu da prate na taj način.

Sve u svemu, celokupno izveštavanje o sprovođenju Akcionog plana ne samo da je obimno, već ono nudi često i brojne detalje, činjenice, komentare ili predloge nosilaca aktivnosti. I pored toga, međutim, ostaje utisak necelovitog, konfuznog i manjkavog praćenja ostvarenog, sa nepotpunim podacima i nejasnim mehanizmima kojima se meri kvalitetan pomak i efekat realizovanih aktivnosti kojima se meri uspeh ostvarenja zadatih ciljeva. Izostaje utemeljena evaluacija koja bi odmerila u kojoj meri je posle godinu i po dana praćenja aktivnosti zaista obezbeđeno kvalitativno, kvantitativno, geografski dostupno i uz obavezu države finansijski održivo informisanje na jezicima nacionalnih manjina, unapređen međukulturni dijalog, ili podignut nivo finansiranja manjinskih medija van Vojvodine, u ostalim delovima Srbije, kako je zacrtano u strateškim ciljevima. U nedostat-

ku takvog praćenja kvalitativnog napretka, poslednji iskazani statistički podaci o ispunjenosti „medijskih“ zadataka (46% aktivnosti u potpuno realizovano ili se ostvaruje u kontinuitetu, 15% aktivnosti gotovo u potpunosti realizovano, 23% delimično realizovano i 15% aktivnosti nije realizovano), sa nedovoljno jasnim mehanizmima vrednovanja, ostavljaju prostor za upitanost koliko to samoocenjivanje zbilja reflektuje kvalitativni napredak. Tim više, što u proces nadgledanja realizacije Akcionog plana nije ozbiljnije uključena civilno društvo. Nema informacija ni o tome da su se manjinski nacionalni saveti ozbiljnije bavili detaljnijim analiziranjem učinjenog. A, potpuni je izostanak i publike manjinskih medija u odmeravanju rezultata, pa tako kao i da tematika manjinskog informisanja ostaje na nekoj vrsti „sporednog koloseka“ u praćenju napretka u okviru pregovora o Poglavlju 23.

BEZ ZAŠTITE MEDIJSKIH SLOBODA

Pitanje zaštite medijskih sloboda, nezavisne uređivačke politike i položaja novinara u medijima koji izveštaju na jezicima nacionalnih manjina u potpunosti je izostalo iz aktivnosti predviđenih Akcionim planom za ostvarivanje prava nacionalnih manjina. Uprkos tome što je svim relevantnim normativnim propisima pravo pripadnika nacionalnih manjina u oblasti obaveštavanja definisano ne samo kao pravo na informisanje na sopstvenom jeziku, već i kao pravo na istinito, nepristrasno, pravovremeno i potpuno informisanje na maternjem jeziku

Pitanje zaštite medijskih sloboda, nezavisne uređivačke politike i položaja novinara u medijima koji izveštaju na jezicima nacionalnih manjina u potpunosti je izostalo iz aktivnosti predviđenih Akcionim planom za ostvarivanje prava nacionalnih manjina. Uprkos tome što je svim relevantnim normativnim propisima pravo pripadnika nacionalnih manjina u oblasti obaveštavanja definisano ne samo kao pravo na informisanje na sopstvenom jeziku, već i kao pravo na istinito, nepristrasno, pravovremeno i potpuno informisanje na maternjem jeziku građana, pripadnika nacionalnih manjina, u poglavlju Akcionog plana posvećenom kulturi i medijima nema ni reči o slobodi izražavanja i slobodi i pluralizmu medija, kao osnovnim evropskim vrednostima.

građana, pripadnika nacionalnih manjina, u poglavlju Akcionog plana posvećenom kulturi i medijima nema ni reči o slobodi izražavanja i slobodi i pluralizmu medija, kao osnovnim evropskim vrednostima.

Ova činjenica u značajnoj meri obeshrabruje, imaju li se u vidu nalazi brojnih istraživanja i analiza medijskog izveštavanja na jezicima nacionalnih manjina, koji svedoče o prisutnim ozbiljnim deficitima nezavisnog i pluralističkog informisanja na jezicima manjina, te da i mediji u kojima nacionalni saveti nacionalnih manjina imaju ulogu osnivača i koji bi morali imati ulogu svojevrsnih javnih medijskih servisa (budući da se i finansiraju iz javnih sredstava) često rade pod izrazitim monopolom i uticajem dominantnih političkih centara moći. Primera radi, i u najnovijem istraživanju Centra za razvoj civilnog društva [„Informisanje na jezicima nacionalnih manjina“](#)¹², na osnovu

istraživanja publike manjinskih medija konstatuje se, pored ostalog, da su „manjinski mediji pod kontrolom političkih stranaka, ili manjinskih (kao u slučaju Mađara i Bošnjaka), ili onih etničke većine (u slučaju većine drugih medija)“, da „manjinska ne-stranačka autonomija na planu informisanja ne postoji“, te da je „posve vidljivo da je uticaj samih redakcija minoran, a da političke stranke imaju ubedljivo nadmoćnu ulogu, u percepciji ispitanika...“ (str.160). Po svemu sudeći, i ovde vredi podsetiti na konstataciju iz [„Non-paper“](#) izveštaja o trenutnom stanju u poglavljima 23 i 24 za Srbiju u kojem se u pogledu slobode izražavanja i medija, pored ostalog, navodi: „Srbija se i dalje suočava sa velikim izazovima u stvaranju okruženja koje bi pogodovalo pluralističkoj medijskoj slici“¹³.

Informisanje-na-jezicima-manjina.pdf

13 http://www.seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/non_paper_pg23_24_srp.pdf

12 <http://cdcs.org.rs/wp-content/uploads/2017/06/>

Kako u Akcionom planu za ostvarivanje prava nacionalnih manjina nije posebno definisana nijedna posebna aktivnost koja bi trebalo da rezultira obezbeđenjem odgovarajućih mehanizama za zaštitu nezavisnog profesionalnog informisanja manjinskih medija, u izveštajima o sprovođenju Akcinog plana za ukupan period od godinu i po dana svega jedanput se pojavljuje ova tematika, i to u izveštaju i komentaru iz Nacionalnog saveta slovačke nacionalne manjine, rečenicom da je „pokrenuta i zajednička inicijativa NIU *Hlas ľudu* i Nacionalnog saveta za izradu samoregulatornih

akata koja bi garantovala i u budućnosti nezavisnu uređivačku politiku ovog najznačajnijeg slovačkog štampanog medija (kao i internet portala koji radi u okviru ovog medija)“. I ovo se, međutim, našlo u objedinjenom izveštaju o Akcionom planu zaključno sa krajem 2016. godine u izveštavanju trgom potpoglavlja koje predviđa obezbeđivanje primene pojedinih članova Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina i Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima kroz identifikovanje adekvatnog modela među različitim modalitetima.

NEDIM SEJDINOVIĆ

Informisanje
na manjinskim
jezicima u
kontekstu izrade
nove Strategije
razvoja sistema
javnog informisanja
u Srbiji (do 2023.
godine)

Informisanje na manjinskim jezicima u kontekstu izrade nove Strategije razvoja sistema javnog informisanja u Srbiji (do 2023. godine)

Država Srbija je prema [Akcionom planu](#) za Poglavlje 23 pregovora o pristupanju EU preuzela na sebe obavezu da izradi novu Strategiju razvoja sistema javnog informisanja (u daljem tekstu: Medijska strategija) tokom 2015. godine, imajući u vidu činjenicu da je [tada važeća Medijska strategija](#) bila oročena do kraja 2016. godine. Pre izrade samog dokumenta, država je obećala da će izraditi temeljnu analizu efekata strateškog dokumenta iz 2011. godine i zakona proisteklih iz nje ([Zakon o javnom informisanju i medijima](#), [Zakon o elektronskim medijima](#) i [Zakon o javnim medijskim servisima](#)), koji su usvojeni u avgustu 2014. godine. Obećala je takođe da će prepoznati osnovne prepreke njenom sprovođenju i definisati preporuke za njihovo prevazi- laženje.

Nova Medijska strategija, prema Akcionom planu, trebalo bi da jača transparentnost

vlasništva nad medijima, da prati efekte privatizacije medija (posebno se odnosi i na manjinsko i višejezično informisanje), da spreči kontrolu medija na osnovu prekomerne zavisnosti od državnog oglašavanja, da osnaži medijski pluralizam, kao i da jača medijsku pismenosti i samoreglativu. Akcioni plan koji je sastavni deo tog dokumenta trebalo je da bude gotov već početkom 2016. godine i da se od tog trenutka počne sa njegovom primenom. Akcioni plan je trebalo da sadrži i objektivne indikatore koji bi pratili sprovođenje aktivnosti, te i druge mehanizme sa efikasno praćenje primene Medijske strategije, odnosno merenje uspešnosti procesa.

Srbija je međutim dočekala kraj 2016. godine i prestanak važenja prethodne Strategije, a da nije ni započela rad na ovom dokumentu. Štaviše, ona nije uradila ni prethodnu temeljnu analizu stanja u medijskom sektoru koja

bi – sasvim logično – bila presudno važna za izradu strateškog dokumenta koji bi trebalo na neki način da odredi medijsku scenu Srbije sve do 2023. godine, barem u onoj meri u kojoj će se zakoni u Srbiji poštovati, što je – kao što znamo – jedan od veoma ozbiljnih, čak se čini veoma teško premostivih problema.

Rad na novoj Medijskoj strategiji – formiranje radne grupe za njenu izradu – započeo je u avgustu ove godine, a ministar za kulturu i informisanje Vladan Vukosavljević je izjavio da bi ona trebalo da bude gotova do kraja 2017. Iz trenutne perspektive (polovina oktobra), uzevši u obzir stanje u procesu izrade dokumenta, ova najava deluje više nego nerealno, pogotovo ako se namera va izraditi valjan dokument. Nova Medijska strategija trebalo bi da bude osnov za izmene medijskih zakona i podzakonskih akata, ali i legislative iz drugih oblasti koja se odnosi na medijsku sferu. Izradu strategije pratile su, pored drastičnog kašnjenja, i druge kontroverze, a jedna od njih je i nedoumica oko izbora članova radne grupe i njene efikasnosti s obzirom na veliki broj eksperata i „eksperata“ koji učestvuju u njenoj izradi¹. Velika nedoumica odnosi

---

1 Radna grupa ima 15 članova, predstavnika novinarskih i medijskih udruženja, državnih organa i nezavisnih eksperata. Među njima su filmski i televizijski reditelj Stanko Crnobrnja, stručnjakinja za marketing štampanih medija i print produkciju Dalila Ljubičić, predstavnic RAB Srbija Maja Raković, advokatica Tamara Momirov, advokat Nenad Krajnović, medijski preduzetnik Dejan Nikolić, novinarka Ljiljana Smajlović, predsednik Nezavisnog društva novinara Vojvodine Nedim Sejdinović, v.d. pomoćnik ministra kulture i informisanja Dejan Masliković, v.d. pomoćnik ministra trgovine, turizma i telekomunikacija prof. dr Irini Reljin, stručnjak za medijsko pravo Milan Petković, član Saveta Komisije za zaštitu konkurencije Čedomir Radojčić, predstavnik javnih servisa Milivoje Mihajlović, predstavnik Koordinacije nacionalnih saveta nacionalnih manjina Ištvan Bodžoni, v. d. pomoćnika ministra kulture i

se i na metodologiju rada, takođe uzevši u obzir brojnost i kratke rokove. A, najveće i najvažnije pitanje jeste da li će ovim dokumentom vlast pod pritiskom međunarodne zajednice (samoinicijativno teško da će hteti) početi da ispravlja brojne, čak dramatične anomalije na medijskoj sceni, koje se pre svega odnose na snažan politički uticaj na medijsku sferu. Mnogi od tih problema se na različite načine odnose i na manjinsko i višejezično informisanje, koje ranije nije u adekvatnoj meri bilo predmet interesovanja šire stručne javnosti u kontekstu izrade važnih medijskih dokumenata.

I kada se govorilo o informisanju na jezicima nacionalnih manjina uglavnom se razgovaralo kroz koncept prava manjina na informisanju na svom jeziku, sa posebnim aspektom na finansiranje, dok su u drugom planu bile medijske slobode, medijski pluralizam i mehanizmi za razvoj i zaštitu medijskog profesionalizma i nezavisne uređivačke politike ovih medija. Tako je bilo prilikom donošenja prethodne Medijske strategije i zakona proisteklih iz njih, tako nažalost stvari stoje i u posebnom Akcionom planu za prava nacionalnih manjina u okviru Poglavlja 23. Ranije je postojao i snažan pokret za očuvanje javnih preduzeća koji se bave informisanjem (i) na jezicima nacionalnih manjina, ali pretpostavljamo da je to prošlost ukoliko se država strateški ne odluči da ponovo postane osnivač i vlasnik medija.

Prema važećim zakonima, informisanje na jezicima nacionalnih manjina u Srbiji odvija se kroz tri modela. Prvi model predstavljaju javni medijski servisi (RTS i RTV), drugi su mediji kojima su osnivači nacionalni saveti nacionalnih manjina (posredno preko usta-

---

informisanja zadužen za javno informisanje i medije Miloš Janković.

nova i privrednih društava koje osnivaju radi ostvarivanja prava na javno informisanje na jeziku nacionalne manjine), a treći su privatni mediji (među njima i mediji civilnog društva, kao i mediji koji su donekadavno bili javna preduzeća).

U svakom od navedenih modela, evidentirani su problemi i sa pravom (finansiranjem, između ostalog) i odgovornošću (medijskim pluralizmom, tačnim i objektivnim informisanjem i nezavisnom uređivačkom politikom), za šta su odgovorna neadekvatna zakonska i podzakonska rešenja, ali i nedostatak samoregulatornih mehanizama.

Kod javnih servisa, problem prava i finansiranja vezan je uopšte za pitanje finansiranja javnih medijskih servisa, a posebno je problematično što Radio-televizija Srbije godinama ne ispunjava svoje zakonske obaveze i, za razliku od Radio-televizije Vojvodine, ne emituje program na jezicima nacionalnih manjina, čime su ugrožene „nevojvođanske“ manjine, kao što su Albanci, Bošnjaci, Bugari, Vlasi i Romi (postoji program na manjinskim jezicima ali na simboličnom nivou, daleko od potrebe ovih građana koji takođe plaćaju taksu za javne medijske servise). Što se tiče koncepta medijskih sloboda, osim generalnih ozbiljnih problema sa nezavisnošću javnih medijskih servisa, evidentiramo i snažan uticaj nacionalnih saveta na uređivačku i kadrovsku politiku manjinskih redakcija, koje uglavnom funkcionišu kao zasebni entiteti unutar RTV-a.

Što se tiče medija nacionalnih saveta, zakonski je nerešeno njihovo finansiranje, koje se trenutno odvija preko Ministarstva pravde i Pokrajinskog sekretarijata za kulturu i informisanje. Oba mehanizma nedovoljno dobro funkcionišu, a posebno pokrajinski, jer je definisan samo prelaznim odredbama Zakona o javnom informisanju i medijima

kao privremeno rešenje. Kompleksnost ovog pitanja se krije i u tome što je informisanje u kontekstu nacionalnih saveta regulisano i Zakonom o javnom informisanju i medijima i Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina, a ova dva akta potrebno je međusobno uskladiti, uz poštovanje osnovnih postulata medijske reforme započete 2011. i zaštitu konkursa Ministarstva kulture koji su, praksa je pokazala, jedini izvor finansiranja nezavisnog informisanja na manjinskim jezicima. Sa druge strane, ne postoji niti jedan zakonski mehanizam koji obezbeđuje uslove za razvoj profesionalizma i nezavisnu uređivačku politiku ovih medija, a svedočili smo u više navrata snažnim pritiscima u tom pogledu od strane osnivača, Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine (slučaj Presburger, slučaj Mihok, slučaj šestoro otpuštenih novinara Mađar soa...), što potvrđuje da je ovom pitanju potrebno pristupiti veoma ozbiljno i rešenje tražiti kroz zakonske mehanizme, ali takođe i kroz uvođenje samoregulatornih mehanizama u okviru saveta.

Što se tiče privatnih medija koji izveštavaju (i) na manjinskim jezicima, oni imaju problem sa održivošću, kao uostalom i većina drugih medija u Srbiji, ali zbog sužene publike odnosno mogućnosti za razvoj i održivost zapravo i daleko veći. Osim projektnog sufinansiranja i eventualno javnih nabavki, ne postoji drugi mehanizam podrške ovim medijima od strane države, a i tu postoje mnogobrojni problemi. S obzirom na zloupotrebe u implementaciji Zakona o javnom informisanju i medijima na lokalnom nivou u sferi konkursnog sufinansiranja medijskih sadržaja, neophodno je da kroz izmene medijske legislative država obezbedi precizne mehanizme i obaveze konkursnog sufinansiranja javnog interesa u oblasti informisanja na manjinskim jezicima za ove medije, što trenutno nije urađeno. Sa druge

strane, upitna je i održivost višejezičnih programa na jezicima nacionalnih manjina u medijima koji su privatizovani, a neizvesno je i kako će se obezbediti mehanizam održavanja kontinuiteta programa privatizovanih medija, koji je definisan Zakonom o javnom informisanju i medijima u članu 142, jer već sada praktično niko ne prati efektivno sprovođenje ovog člana zakona.

Činjenica je da su i manjinski mediji, usled nedovoljne kadrovske osposobljenosti i nedostatka kapaciteta za održivi razvoj doprinosili teškoj situaciji, čije rešavanje, po našem mišljenju, zahteva sistemsko i strateško rešenje.

Zaključci

Oblast javnog informisanja na manjinskim jezicima izuzetno je važno političko, društveno i kulturno pitanje, kojem se u periodu izrade važećih medijskih zakona i Medijske strategije za period od 2011. do 2016. godine nije posvećivala adekvatna pažnja, što je prouzrokovalo čitav niz problema. Neophodno je da se prilikom izrade nove Strategije, predviđene i u Akcionom planu za Poglavlje 23, i zakona koji će uslediti posle njenog usvajanja — ispravi ova greška, odnosno da se organizuje široka i inkluzivna javna rasprava u koju će biti uključeni

svi važni akteri, od predstavnika manjinskih nacionalnih saveta, vlasti i organizacija civilnog društva do međunarodnih organizacija i medijskih i novinarskih udruženja. Prethodno je potrebno obezbediti vladavinu prava, odnosno poštovanje zakona, sa čim Srbija ima ogromnih poteškoća u raznim oblastima, pa i u medijskoj sferi.

Procesu izrade nove medijske legislative u oblasti informisanja na jezicima nacionalnih manjina mora se prići uz striktno poštovanje prava nacionalnih zajednica proisteklih iz obavezujućih međunarodnih i domaćih akata, a koji podrazumevaju pravo na informisanje na maternjem jeziku, slobodu izražavanja na manjinskim jezicima, adekvatno finansiranje medijskih sadržaja na manjinskim jezicima, poštovanje vrednosti multikulturalnog i interkulturalnog društva i političkog i medijskog pluralizma.

Jedan od najvećih problema manjinskih medija je finansijska održivost, pošto ne postoji jasno definisan mehanizam finansiranja informisanja na jezicima nacionalnih manjina, bilo da se radi o javnim medijskim servisima, bilo da se radi o medijima kojima su osnivači nacionalni saveti, privatnim ili medijima civilnog društva koji izveštavaju (i) na manjinskim jezicima.

**PREPORUKE
KOALICIJE
NOVINARSKIH
I MEDIJSKIH
UDRUŽENJA ZA
INFORMISANJE
NA JEZICIMA
NACIONALNIH
MANJINA**

Preporuke Koalicije novinarskih i medijskih udruženja (Nezavisno udruženje novinara Srbije, Nezavisno društvo novinara Vojvodine, Asocijacija nezavisnih elektronskih medija, Asocijacija onlajn medija i Asocijacija Lokal pres) za informisanje na jezicima nacionalnih manjina

▪ Prilikom izrade medijske legislative zakonodavac je propustio da prepozna vrednost interkulturalnog društva, odnosno međuetničku komunikaciju i negovanje duha tolerancije – kao javni interes, čime je doveo u loš položaj višejezične medije. Posredno je ovim zakonodavac podstakao i getoizaciju i samogetoizaciju manjinskih zajednica. **Neophodno je da se interkulturalnost u novoj Strategiji i zakonima prepozna kao jedan od osnovnih temelja naprednog višenacionalnog društva i kao izrazito važan javni interes u sferi javnog informisanja, i to ne samo u medijskoj sferi.**

▪ Zakonodavac je prilikom izrade medijske legislative u nedovoljnoj meri prepoznao značaj medija civilnog društva, a pogotovo u oblasti manjinskog i višejezičnog informisanja. Potrebno je da se ovim medijima, u skladu sa primerima dobre prakse iz razvijenih demokratskih zemalja **obezbede**

posebne stimulative mere za osnivanje, razvoj i funkcionisanje medija civilnog društva, koji su od velikog društvenog značaja u kontekstu ugroženosti medijskih sloboda i medijskog pluralizma. Osnivanje i razvoj ovakvih medija može biti dragocen u popunjavanju praznina zbog nestanka pojedinih medija u procesu izlaska države iz vlasništva nad njima.

▪ Javni medijski servisi moraju početi da dosledno poštuju zakon, a pre svega Radio-televizija Srbije, koja u svoj program mora uvrstiti i program na manjinskim jezicima, što je propisano i Zakonom o javnim medijskim servisima. Neophodno je takođe da taj program bude dobrog kvaliteta. **Potrebno je obavezati Javni medijski servis Srbije da uvede programe na albanskom, bosanskom, vlaškom i bugarskom jeziku, kao i da unapredi program na romskom jeziku.**

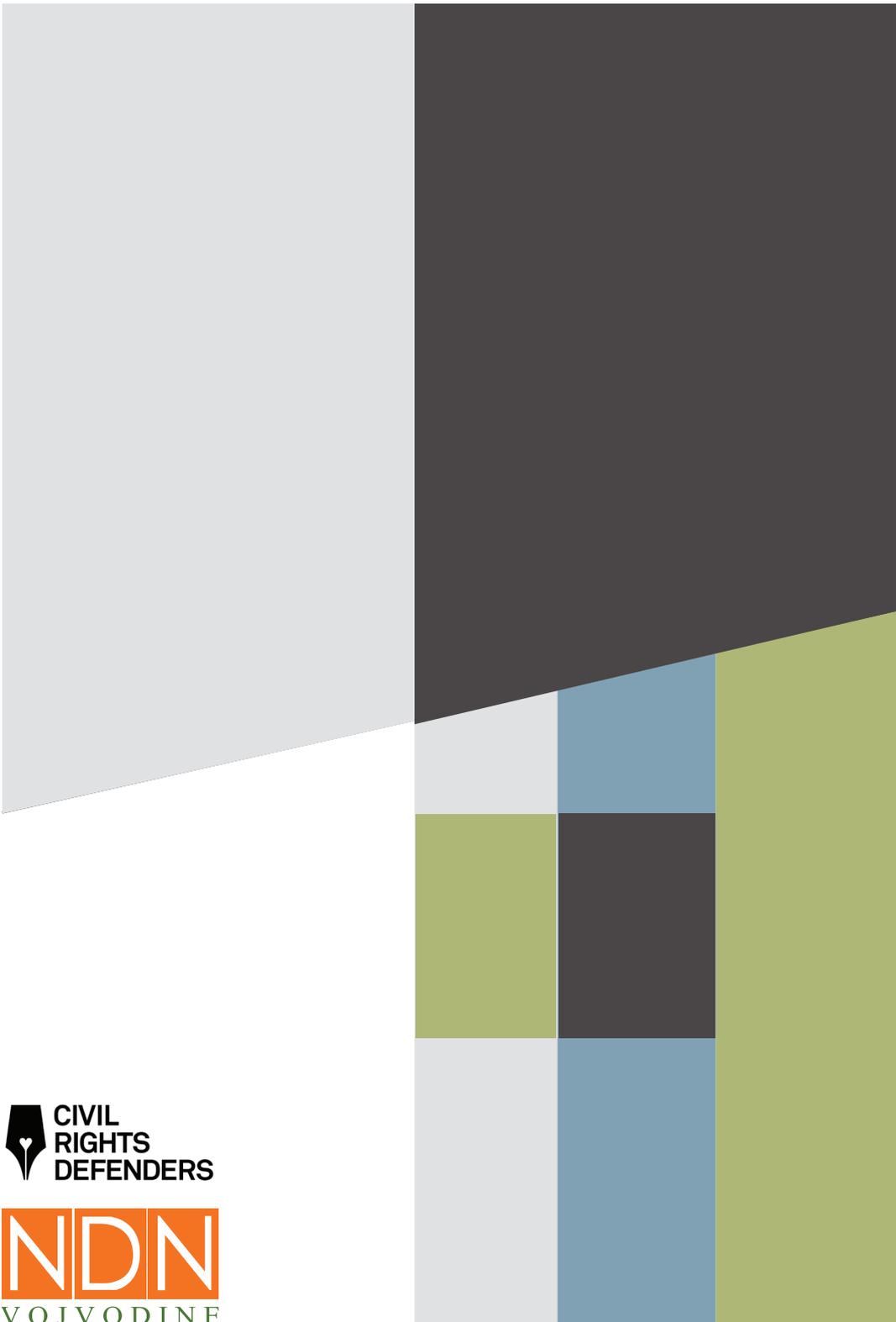
- Potrebno je zakonskim rešenjima osnažiti nezavisnost i autonomiju javnih servisa u svima aspektima, pa i u aspektima manjinskog informisanja, odnosno programa na manjinskim jezicima. **Pod tim podrazumevamo i nezavisnost od vlasti u Srbiji, ali i od nacionalnih saveta nacionalnih manjina.**
- Kroz proces izmene Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina potrebno je **predvideti jasne mehanizme stabilnog, adekvatnog i nediskriminatornog finansiranja medija kojima su osnivači nacionalni saveti, a koji su izuzeti iz opštih pravila koja važe za druge medije po Zakonu o javnom informisanju i medijima.**
- S obzirom na činjenicu da su mediji nacionalnih saveta stavljeni u poziciju svojevrsnih manjinskih javnih servisa, potrebno je izmenama ovog zakona **obezbediti i mehanizme zaštite uređivačke politike od uticaja osnivača, po logici koju zakonsko definisanje javnih servisa nalaže.** Strategija treba da predvidi tripartitne upravne odbore izdavača medija na manjinskom jeziku, osnovanih od strane nacionalnih saveta. Oni bi trebalo da budu sastavljeni od predstavnika nacionalnih saveta (1/3), predstavnika redakcije (1/3) i predstavnika civilnog društva (1/3), uz dodatne zaštitne mehanizme.
- Strategija treba da obaveže nacionalne savete da razvijaju **samoregulatorne mehanizme koji će dodatno omogućavati zaštitu uređivačke politike medija kojim su nacionalni saveti posredni osnivači – od uticaja osnivača.**
- Stabilnim finansiranjem medija kojima su osnivači nacionalni saveti nacionalnih manjina država na svim nivoima ne gubi obavezu sufinansiranja drugih medijskih sadržaja na manjinskim jezicima, a to treba da radi tako što poštuje principe medijskih sloboda, pluralizma mišljenja i medijskih sadržaja. Imajući u vidu mnogobrojne probleme u implementaciji Zakona o javnom informisanju i medijima na lokalnom nivou u sferi konkursnog sufinansiranja medijskih sadržaja, neophodno je da kroz izmene medijske legislative država **obezbedi precizne mehanizme i obaveze konkursnog sufinansiranja javnog interesa u oblasti informisanja na manjinskim jezicima za medije kojima osnivači nisu nacionalni saveti.**
- Neophodno je kroz poštovanje važećih zakona i unapređenje medijske legislative unaprediti proces konkursnog sufinansiranja javnog informisanja, kako bi on zaista služio interesima građana, a ne vlasti. U tom smislu potrebno je obezbediti potpunu transparentnost procesa, nesmetano funkcionisanje komisija za vrednovanje projekata koji će biti sastavljeni od nezavisnih stručnjaka delegiranih od reprezentativnih udruženja koji nisu u sukobu interesa, kao i izdvajanje adekvatnih finansijskih sredstava. U tom smislu, važno je obezbediti u komisijama prisustvo kompetentnih osoba za oblast manjinskog informisanja.
- Neophodno je predvideti i razraditi metod evaluacije realizovanih projekata, kako bi svi zainteresovani mogli da ostvare uvid u njihov kvalitet, ostvarene ciljeve i rezultate. Nedostatak evaluacije kratkoročno omogućava zloupotrebu konkursnog sufinansiranja, a, dugoročno, onemogućava podsticaj kvalitetnijim medijskim sadržajima i, pogotovo, kompleksnijim i zahtevnijim novinarskim formama i žanrovima.
- Potrebno je predvideti u novoj Medijskoj strategiji kontrolu kontinuiteta proizvodnje medijskih sadržaja u skladu sa 142. članom

medijskog zakona, a pod tim se podrazumeva i **definisane sankcije za nove vlasnike medija koji ne poštuju ovu zakonsku odredbu.**

- Potrebno je obezbediti posebne stimulative mere za elektronske medije koji imaju sadržaje na manjinskim jezicima (recimo u smislu ukidanja ili smanjivanje troškova, kao što su digitalne dividende, troškovi za SOKOJ, OFPS i drugo).
- Potrebno je predvideti **programe i stimulative mere koji će povećati kapacitete manjinskih medija pogotovo u sferi korišćenja novih tehnoloških platformi za informisanje, kao i u oblasti projektnog menadžmenta, uključujući i korišćenje**

međunarodnih (prekograničnih) projekata. Onlajn mediji koji izveštavaju na manjinskim jezicima mogu u značajnoj meri nadomestiti tradicionalne medijske platforme koje su u međuvremenu ugašene.

- Poseban Akcioni plan za ostvarivanje prava nacionalnih manjina izuzetno je važan signal poštovanja prava nacionalnih manjina, i u sferi javnog informisanja. Obeshrabruje, međutim, činjenica da u njemu nije u dovoljnoj meri zastupljen koncept medijskih sloboda i medijskog pluralizma, odnosno mehanizam za zaštitu od političkih pritisaka na uređivačku politiku. Stoga Strategija razvoja sistema javnog informisanja mora sa posebnom pažnjom tretirati ovaj aspekt.

 **CIVIL
RIGHTS
DEFENDERS**

NDN
VOJVODINE